

1914 SEP. 19.

Budapesti Közlekedési Hírlap

908. J. ker.

AMIT FŐVÁROSUNKRÓL TUDNI KELL (22.)

244

A HIVATALI NEGYED

A RÉGI PESTTŐL ÉSZAK-RA, részint az egykori várossal, részint a Duna vonalára támaszkodva, az előbbtől elütő arculatú városrész terül el. Már alaprajzi elrendezése, saktáblaszerűen futó nyílegyes utcái is elárulják, hogy nem lassú és szerves fejlődés eredménye, hanem egységes rendező akarat szülte. Nem „lett”, hanem „csinálták”.

Története sokkal újabb s rövidebb, mint a régi Pesté; a XVIII. század utolsó harmadában kezdődik, amikor az ősi Duna-átkelőhely körül kialakult két város versenyében mindjobban Pest kerül előtérbe. Fejlődési energiái, a megváltozott gazdasági és társadalmi körülmények rohamosan felduzzasztják a falaktól övezett egykori középkori várost, s ez szinte robbanásszerűen áttör a szűkre szabott keretekben.

Fejlődése, a többi, a „falakon kívüli” városrészek (VI—VII—VIII—IX. kerület) történetétől is sokban eltér. Az utóbbiakban (többnyire egyegy, a régi Pestre vezető országút vagy jelentősebb dűlőút mentén) már a korábbi évtizedekben, a XVIII. század első felében is mutatkozott némi építkezés, a külvárosok halvány körvonalai már felde-
rengtek — a mai hivatali ne-

gyed azonban akkor még úgyszólván teljesen lakatlan volt, s csak a Harmincad hivatal (a mai Vörösmarty cukrászda helyén), néhány só- és dohányraktár emelkedett ezen a területen.

JÓKAI MÓR ÍGY IR ERŐL az időről: „A Lipótvárosnak még akkor híre sem volt; a mostani börze helyén úgy vadásztak akkor vadkacsákra, mint a hírlapi kacsára, s a Deák Ferenc utca hosszában vonult végig egy iszapos árok, sárral tapasztott sövénykerítéssel.”

Az új városrész kiépítésének gondolata csak 1785-ben vetődött fel, amikor a falakon belüli óváros már túlnépesedett. Elsőnek a mai Engels tér környékét parcellázták. A „Lipótváros” — amint másfél évszázadon át nevezték — kialakulásának gyorsasága, egyetlen generáció életében való kiépülése magvarázsa rendezettségét, racionális alaprajzát. Sokban hozzájárult ehhez 1808-ban megalakult, nagy fontosságú Szépfő Bizotmány is, városunk első központi építési és szépítési testülete.

A XVIII. század utolsó, s a XIX. század első évtizedeiben mindamellett az utcahálózatnak inkább csak helyét jelölték ki, a városrész ma álló

épületei jórészt a múlt század második felében és a századfordulón készültek el. A városrész építészeti tekintetben éppen ezért meglehetősen egységes, s utaképei nemcsak a régi városfalakon belül Pestnél, hanem a hozzácsatlakozó külső kerületeknél is modernebbek. A sétáló itt nemigen érik meglepetések, egy-egy utcakanyarban nem állnak előbe meghökkenítő, váratlan stílusú, a környezettől elütő épületek; a nagyobb tereket, amelyek felé a járókelő közeledik, már messziről hírül adják a rajtuk zöldellő fák, vagy távolból is jól látható nagy középületek. Az itt épített házak nvugodt, higgadt vonalú városképet rajzolnak ki, mutatva a XIX. század első felének klasszicista ízlését a század második felének polgári racionalizmusát.

AZ A KÖRÜLMÉNY, hogy e városrész fejlődésében „megkésétt”, további következményekkel is járt. Elsősorban azaz, hogy — az 1867. évi kiegyezést követő időszakban, a nagyvonalú kapitalista fejlődés és a politikai önelégtelenség évtizedeiben — itt épültek meg a hatalmas középületek (többek közt a Parlament), itt emeltek székházat a hazai és nemzetközi nagytőke bankcsoportjai, itt sorakoztak a nagy

bírósági épületek, s mindezek mintájára, velük gyakran versengve, hivalkodva nőttek ki a földből a négy-ötemeletes klasszicista, eklektikus és szecessziós bérpaloták.

Igy alakult ki a „City”. E city-jelleg legjobban a városrész népességének s forgalmának összefüggésében, fluktuálásában mutatkozik meg. A mai V. kerület lakosságszáma kb. 65 000, az itt csoportosuló hivatalokban, intézményekben ezt messze meghaladó lélekszám, majdnem 120 000 ember dolgozik, az ügyintézésre ide sereglegyekkel, a vásárlókkal, a tanulókkal, az éttermeket, cukrászdákat, szórakozóhelyeket látogatókkal és az átmenő forgalommal együtt 350 000 ember fordul meg a kerületben.

AZ ITT „LAKÓK” kisebbségben vannak az ide „járókkal” szemben, aminek következménye, hogy a nagy forgalmú útvonalak, a nappaloként oly népes utcák az esti órákban és vasárnap úgyszólván teljesen üresek. Itt, a kerület északi részében, a hivatali negyedben kevesebb az űlet. A főváros — és egyben az ország — agya ez a városrész, hivatali negyed, amelyben 13 minisztérium, igen sok országos és fővárosi közhivatal helyezkedik el; itt székel az ország törvényhozó testülete, az Országgyűlés és a legfelsőbb államhatalom birtokosa, végrehajtó szerve, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa; itt van a Magyar Szocialista Munkáspárt országos központja.